

АНДРЕ АГАСИ

ОТКРИТО

АВТОБИОГРАФИЯ

Andre Agassi
OPEN
An Autobiography
Copyright © 2009 by AKA Publishing, LLC
All right reserved.
Published in the United States by Alfred A. Knopf,
a division of Random House, Inc.
Translation copyright © 2010 by Locus Publishing Ltd.

Андре Агаси
ОТКРИТО
Автобиография
Превод © Евелина Пенева
Художествено оформление © Огнян Илиев
Редактор Гергана Рачева
Консултант Калин Желев
Коректор Цветана Грозева
Компютърен дизайн Митко Ганев
Формат 70/100/16, печатни коли 27

intense – част от Локус Пъблишинг ЕООД
мобилен: 0888 700 785
e-mail: office@locus-publishing.com
www.locus-publishing.com

Печат Полиграфически комбинат „Димитър Благоев“ ООД
ISBN 978-954-783-117-9

АНДРЕ АГАСИ

ОТКРИТО

АВТОБИОГРАФИЯ

intense

София, 2010

На Щефани, Джейдън и Джаз

Невинаги намираме думите, с които да посочим кое именно ни ограничава, държи ни живи погребани като в затвор, но все пак усещаме неясни бариери, граници, някакви стени. Дали въображението поражда това усещане, дали е само фантазия? Надали е така. И се питаме тогава: Колко ли ще трае това състояние, вечно ли ще е, така ли ще е во веки веков, мили Боже? Знаеш ли какво ни освобождава от това пленничество? Освобождава ни изключително силната и дълбока привързаност. Приятелството, братството, любовта – те именно отварят затвора с помощта на най-висша сила, на магия.

Винсът ван Гог, писмо до неговия брат, юли 1880 г.

К р а я т

ОТВАРЯМ ОЧИ и нито знам къде съм, нито кой съм. Познато усещане. Половината си живот съм изживял без да знам нито къде съм, нито кой съм. Познато е, но и не съвсем. Объркването е примесено със страх. И е по-всеобхватно.

Вдигам поглед. Лежа на пода до леглото. Припомням си полека. Посред нощ се преместих на пода. Почти всяка нощ е така. На моя гръб му е по-добре е на пода. Дългите часове на меки матраци ми докарват болки, които граничат с агония. Броя до три и с бавни усилия започвам да се изправям. Кашлям, стена. Лягам на една страна, после се свивам в поза на зародиш, а след това се изпъвам по корем. И дълго чакам кръвта ми да се раздвижи.

Все още минавам за млад мъж. На трийсет и шест години съм. А се събуждам на деветдесет и шест. След трийсет години спринтове, внезапни спирания, резки отскоци и тежки приземявания вече не усещам тялото си като мое. Най-вече сутрин. Не усещам като свой и разума си. В първите мигове след пробуждането съм си най-чужд и непознат. Също добре познато чувство. Мисълта ми бързо преминава през важните факти. Казвам се Андре Агаси. Името на съпругата ми е Щефани Граф. Имаме две деца – син на пет и дъщеря на три години. Живеем в Лас Вегас, Невада, но в момента участвам в Откритото първенство на САЩ за 2006 година и сме отседнали в луксозен апартамент в „Четири сезона“, Ню Йорк. Моето последно участие в Откритото първенство на САЩ. Всъщност моето последно участие в турнир. Печеля парите си като професионален тенисист, макар да ненавиждам тениса. В моята родила се много отдавна ненавист към тениса, има мрак и тайнствено настървение.

Наместило се е и последното парченце от личността ми, заставам на колене и нечуто се моля:

„Дано е последният мач.“

После прошепвам:

„Не искам да е последният ми мач.“

Чувам Шефани и децата в съседната стая. Закусват, говорят си, смеят се. Неудържимото желание да ги видя и да ги погаля, ведно с кофеиновия глад ми дават сили да се надигна и да се изправя на крака. Мразя да съм на колене, обичам да стъпвам здраво на краката си.

Поглеждам към часовника до леглото. Седем и трийсет. Шефани ме е оставила да поспя. Изтощението от тези последни дни е нечовешко. Предстои ми да сложа край на кариерата си като тенисист и оттеглянето предизвиква емоционална буря, която увеличава и без това огромното физическо натоварване. Първият пристъп на болката се надига от самата сърцевина на преумората. Впивам ръце в гърба си. А болката се впила в мен. Сякаш през нощта някой ме е издебнал и е заклешил гръбначния ми стълб в менгеме. Такова е чувството. Как мога да играя на турнира с притиснат от менгеме гръбначен стълб? Последният ми мач със служебна загуба ли ще завърши?

Родил съм се със спондилолистеза, което ще рече изместване на един от поясните прешлените спрямо останалите. Имам разбунтувал се и излязъл от мястото си прешлен. (Походката ми с обърнати навътре пръсти на краката се дължи най-вече на него.) Заради този прешлен в гръбначния ми стълб хем няма достатъчно място за нервите, хем при най-малкото движение се оказват още по-притиснати един към друг. Двата разместени диска на прешлена допълнително усложняват положението заедно с костта, която прораста в безплодно усилие да предпази уязвимото място на травмата и притиснатите нерви получават пристъп на клаустрофобия. Започнат ли нервите да надигат вой срещу теснотията и да разпращат сигнали за ненормалното си положение, болката се устремява нагоре и надолу по крака ми с такова настървение, че дъхът ми спира и почти губя разсъдъка си. Единственият начин да укротя донякъде мъчението е да легна на пода и да чакам. Случва се травмата ми да се пробуди по време на мач. Тогава единственият лек срещу нея е да променя изцяло стила си на игра – различен замах, различно стигане до топката, напълно различен стил на игра. След това са на ред мускулните спазми. Мускулите ми, получили информация за непосилната за тях промяна, вкупом се възпротивяват и на свой ред се присъединяват към моя развилнял се срещу положението гръбначен стълб. За няколко мига цялото ми тяло ми тръгва на война срещу самото себе си.

Твоето тяло настоява да сложиш край на тениса, това ти казва, така обяснява тази война Гил, моят треньор, приятел и втори баща.

Тялото ми отдавна иска да сложа край на тениса, казвам на Гил. Иска го от толкова дълго, отколкото го искам и аз.

От януари насам обаче цялото ми тяло крещи и настоява да спра да играя. То не иска да се оттегля, ами вече се е оттеглило. Преселило се е във Флорида, купило си е апартамент и бели спортни панталони и се е отдало на заслужена почивка след дългите години труд. Аз пък преговарям с него да се откаже от пенсионирането си за няколко часа, докато мине този или онзи мач. Голяма част от преговорите се въртят около инжекцията кортизон, която притъпява за известно време болката. Само че преди да подейства инжекцията трябва първо да ми я поставят, което си е истинско изтезание.

Инжекцията кортизон ми биха вчера, така че тази вечер мога да изляза на корта. Третата за тази година, тринайсетата в кариерата ми и е най-опасната досега. Докторът – не беше личният ми лекар, не го увърта изобщо и ми заяви, че трябва да приема положението. Легнал съм по лице в кабинета му, а сестрата дърпа надолу късите ми панталони. Лекарят ми обясни как трябва да стигне с дългата почти осемнайсет сантиметра игла възможно най-близо до възпалените нерви. Костният израстък на ръба на прешлена и разместените дискове препречват достъпа до тях и затова иглата не може да се вкара направо. Опитите му да ги заобиколи, за да освободи стегналото ме менгеме ме пратиха в ада на болката. Най-напред вмъкна иглата. След това разположи грамаден апарат над гърба ми, за да види с негова помощ колко близо е до нервите. Кортизонът трябва да се инжектира съвсем близо до нервите, обясни ми той, без да ги докосва. Докосне ли ги, болката просто ще ме изпепели и ще се сбогувам с турнира. А можеше да има и други опасни, съдбовни последствия. Притиска и вади иглата, премества я, докато очите ми не плувнаха в сълзи.

Накрая откри мястото. Право в целта, както сам каза.

Натисна спринцовката и инжектира кортизона в тялото ми. Прехапах устни от парещата болка. Усетих натиско отвътре навън. Цялото ми тяло като да се изпълни с течност, сякаш съм балсамиран. Чувствах как някакъв вакуум обгръща нервите в онова местенце там отзад на гърба ми. Натискът постепенно се засилваше, докато накрая усещах гърба си подут и на път да избухне.

Натискът показва, че всичко с нервите е наред, обясни ми докторът.

Уповавам се на думите ви, докторе.

Скоро болката се укротява и едва ли не носи радост, защото по нея се разбира, че следва облекчението. Вероятно при всяко страдание е така.

СЕМЕЙСТВОТО МИ СТАВА все по-шумно. Влизам в дневната на апартамента с куцукане. Синът ми Джейдън и дъщеря ми Джаз ме виждат и надават викове. Татко, татко! Подскачат, искат да скочат и аз да ги прегърна.

Спирам и обгръщам ръце около себе си, заставам пред тях като мим, който изобразява дърво през зимата. Миг преди да се хвърлят към мен спират и те, разбрали, че през последните дни татко го боли. Татко направо може да се срине от някоя тяхна непредпазлива проява на обич. Погалвам ги по личицата, целувам ги по бузките и заедно с тях сядам на масата.

Джейдън пита дали е днес.

Да, днес е.

Ще играеш ли?

Ще играя.

И утре ще си *оттеглен*, така ли?

Двамата със сестра му са научили нова дума. *Оттеглил*. Думата все още леко им е несвойствена и затова погрешно казват *оттеглен*. За тях ще съм *оттеглен*, постоянно състояние, вечно настояще. Може пък те да знаят нещо, което аз не знам.

Ако победа, няма, детето ми. Ако спечеля мача довечера, ще продължа да играя.

Ако загубиш, можем да си вземем куче.

За децата моето оттегляне означава да си вземем кутре. Двамата с Шефани им обещахме, че когато приключа с тениса, когато престанем да пътуваме по цял свят, ще си вземем кутренце. Може и Кортизон да го кръстим.

Точно така, приятел, загубя ли мача, купуваме си куче.

Засиява насреща ми. Надява се татко да загуби мача, надява се татко да преживее най-тежкото разочарование. Джейдън не разбира – и надали ще мога някога да му обясня какво е болката от загубата, болката от тениса. На мен самия ми трябваха трийсет години, за да я проумея, за да поставя в ред неразборията в моята собствена душа.

Питам Джейдън какво ще прави днес.

Ще разглеждат костите.

Поглеждам към Шефани и тя ми напомня, че ще ги води в музея по естествена история. Динозаври. Сещам се за увредения си прешлен. Представям си как скелетът ми е изложен в музея наред с останалите динозаври. Тенис-завър Рекс.

Джаз слага края на размишленията ми. Подава ми кекчето, с което трябва да закуси. Трябва да ѝ помогна да махне боровинките преди да го изяде. Сутрешният ни ритуал, спазван от нея и от мен. Боровинките трябва да се махнат всички една по една с достойни за хирург внимание и точност. Боцва се с върха на ножа, завърта се и боровинка излиза дори без ножа да я докосне. Махането на боровинките поглъща изцяло мислите ми и ми олеква, че поне за миг няма да мисля за тенис. Подавам ѝ кекчето обаче и виждам приликата му с топка за тенис. Съзнанието ми

не може да се отърси от тази прилика, от която и мускулите на гърба ми се свиват в очакване на мача. Времето изтича.

СЛЕД ЗАКУСКА и след като съм изпратил с целувки Шефани и децата да бързат към музея, седя мълчаливо на масата и разглеждам апартамента. Прилича на всички останали хотелски апартаменти, в които съм отседнал, само е по-луксозен. Чист, елегантен, удобен. Отседнали сме в „Четири сезона“, така че мястото си го бива, но си остава поредното чуждо място, което не е „вкъщи“. Състезателите прекарваме живота си в чужди места, докато се състезаваме. Затварям очи, мъча се да се съсредоточа върху мача довчера, но мисълта ми се връща към миналото. Напоследък умът ми лети назад като летяща с обратна ротация топка. Краят е близо и мисълта ми се устремява назад към самото начало. Спирам я. Рано е. Още не е време да потъвам в размисли за миналото. Ставам и заобикалям масата, проверявам равновесието си. Предпазливо се запътвам към душа, когато вече се чувствам достатъчно стабилен.

Стена и охкам под гореща струя вода. Навеждам се бавно, докосвам квадрицепсите¹. Живвам. Мускулите ми се отпускат. Кожата ми ликува. Порите ми се отварят. Сгорещената кръв във вените ми тече бързо и с лекота. Усещам в душата ми да покълва някакво чувство. Живот. Надежда. Последните мигове младост. Все пак внимавам да не правя резки движения. Не искам непредпазливо да стресна гръбнака си. Оставям гръбначния си стълб да кротува.

Стоя пред огледалото в банята, подсушавам се, оглеждам лицето си. Очите ми са зачервени, наболата ми четина сивее. Сегашното ми лице няма нищо общо с лицето ми в началото. Няма нищо общо и с онова, което видях миналата година в същото огледало. Който и да съм в момента, не приличам на момчето, което започна тази одисея; нито на мъжа, обявил преди три месеца, че одисеята е към своя край. Приличам на тенис ракетата с три пъти подменян гриф на дръжката и със седем пъти наплитан кордаж. След толкова промени ракетата останала ли е същата? Не е лесно, но все още мога да разпозная в погледа си момчето, което изобщо не искаше да играе тенис, което искаше да се откаже, което много пъти се *отказва*. Различавам в лицето си златокосото дете, което ненавиждаше тениса и се питам с какви очи то би погледнало този плешив мъж, който продължава да ненавижда тениса и въпреки това не спира да играе. Дали ще се изненада от него? Ще му се стори ли забавен? Ще изпита ли гордост от мъжа, в който се е превърнало?

¹ Квадрицепс – четириглав бедрен мускул.

Изморявам се от връхлетелите ме мисли, отпускам се. А е едва обед. Дано е последният мач.

Не искам да е последният ми мач.

Финалът на кариерата е като финал на мач. Финалът привлича с неударима сила и човек се стреми да се доближи до него. Тласкан е от сила, която може да му отполза за победата и която с приближаването на края става все по-мощна. Само че преди да попадне напълно в обсега на тази тласкаща го към финала сила, се намесва друга равна по действие, но и противоположна по посока сила, която оттласква играча от целта. Тези две сили и противодействащи си енергии са необясними, мистични и съвсем истински. Знаем го, защото през по-голямата част от живота си съм се стремил към едната и съм се противопоставял на другата. Понякога ме подчиняваха, дори разиграваха между себе си като топка за тенис.

Довечера ще ми трябва желязна дисциплина, за да овладее двете сили и събитията, което ми предстоят. Болки в гърба, лоши удари, лошо време, омраза към самия мен. Напомням си го като предупреждение, като подход за осмисляне на предстоящия мач, но и като форма на медитация. След двайсет и девет години тенис научих, че за да препречи пътя на човек животът само кухненска мивка няма да хвърли, а накрая и кухненска мивка ще тръшне. Тези препятствия човек трябва да преодолява, защото това му е работата. Позволи ли да го спрат или да го отклонят от целта, тогава тази работа не е за него, а провалът в работата ще го накара да страда и ще го парализира много повече, отколкото някакви си болки в гърба.

Лежа с чаша вода и чета. После очите ми се уморяват и включвам телевизора. *Тази вечер очаквайте втория кръг от Откритото първенство на САЩ! Ще станем ли свидетели на прощалния мач на Андре Агаси?* На екрана се показва лицето ми. Различно е от лицето в огледалото. Така изглеждам по време на мач. Разглеждам съсредоточено новото си отражение в изкривеното огледало на телевизора и у мен веднъж-два пъти се обажда тревогата. Това ли е последният анонс за мой мач? Дали СиБи-Ес за последен път съобщават за моя тенис среща?

Сякаш умирам, такова чувство имам и не мога да се отърся от него.

Тенисът неслучайно използва изрази, които описват и житейски ситуации. Преимущество¹, подаване², грешка, нарушение, пробив, нула, основните елементи в тениса са основни елементи и в живота, защото всеки мач е всъщност животът, представен в миниатюра. Дори структурата на

¹ „Преимущество“ се нарича точката, която се разиграва след 40-40. Когато тенисист спечели точка при преимущество в негова полза, той печели и гейма.

² Нарича се още „сервис“ или „начален удар“.

тенис срещата, начинът, по който отделните елементи се вмести в един друг като кукли матрьошки, прилича на подредбата на дните ни. Точките се превръщат в геймове, геймовете се превръщат в сетове, които се превръщат в турнири, а елементите така са обвързани един с друг, че всяка точка може да се окаже повратна. Напомня ми на начина, по който натрупването на секундите се превръща в минути, които се натрупват в часове и който и да е час може да се окаже най-щастливият за нас. Или най-лошият. Сами избираме.

Щом обаче целият живот започва и свършва с тениса, тогава след тениса трябва да остава единствено непозната и чужда празнота. Изтръпвам ужасен от тази мисъл.

През вратата се втурват Щефани и децата. Мятат се на леглото и синът ми ме пита как се чувствам.

Добре, добре съм. А как бяха скелетите?

Супер!

Щефани им дава да хапнат сандвичи със сок и отново ги избутва през вратата.

Имат уговорка за мач.

Че кой няма!

Вече мога да подремна. На трийсет и шест мога да играя късен мач, който може да се проточи до полунощ само при условие, че следобед поспя. Пък и сега когато горе-долу имам представа кой съм, ми се иска да затворя очи и да се скрия от себе си. Събуждам се след час. На висок глас си казвам: Време е. Край на криеницата. Отново отивам да си взема душ, който няма да е като сутрешния. Следобедният душ винаги е по-дълъг, към двама и две минути и целта му не е да се изкъпя или да се събудя. Следобедният душ е, за да набера сили и да се подготвя за мача.

Тенисът е спорт, в който човек си говори сам. Единствено тенисистите си говорят така сами. Питчърите, състезателите по голф, вратарите също си мърморят под носа, но тенисистите *разговарят със себе си*. В разгара на мача, тенисистите изглеждат като пуснати на свобода лунатици. Те се насърчават гръмко, ругаят се и водят с другото си аз исторически и безкрайни дебати. Защо ли? Защото тенисът се играе сред потресаваща самота. Единствено боксьорите могат да разберат самотата на тенисистите, но дори боксьорите си имат своите хора в тъгъла и своите треньори. Пък и боксьорът донякъде споделя самотата си със своя противник, в когото може да се вкопчи и срещу когото да ръмжи. В тениса двамата противници се гледат лице в лице, разменят си удари, но не се докосват, нито говорят помежду си или с когото и да било друг. Правилата забраняват на

тенисиста по време на мач да разговаря дори с треньора си. Сравняват понякога самотата ни с тази на лекоатлетите, но подобно сравнение ме размива. Лекоатлетът е на сантиметри от своите съперници и поне може да ги почувства, да долови мириса на телата им. В тениса си на самотен остров. От всички спортове, които мъжете и жените играят, тенисът най-много прилича на строгия тъмничен затвор, при който човек неизбежно започва да си говори сам на игрището, а аз започвам да си говоря сам още по време на следобедния душ. Започвам да си казвам едно или друго, налудничави реплики, повтарям ги отново и отново, докато не се самонавия. Втъпявам си, че един полусакат човек може да играе на Откритото първенство на САЩ. Че един трийсет и шест годишен състезател може да победи противник, който едва навлиза в разцвета на силите си. Спечелил съм 869 мача в кариерата си, пети съм във вечната ранглиста и голяма част от тези мачове са спечелени след следобедния душ.

Водата бучи в ушите ми, но не бучи като двайсетхилядна възторжена публика, а през ума ми минават спомени за по-ценните ми победи. Не са победи, които феновете ще си спомнят, но споменът за тях още ме пробужда нощем. Скилари в Париж. Блейк в Ню Йорк. Пийт в Австралия. Припомням си и няколко загуби. Разтърсвам глава, за да се отдалеча от разочарованията. Казвам си, че тази вечер ми предстои изпит, за който се готвя от двайсет и девет години. Всичко, което ще ми се случи довечера, вече ми се е случвало поне веднъж. Ако това ще е проверка на физическата ми издръжливост или на издръжливостта на психиката ми, тогава не ме чакат никакви изненади.

Дано е последният мач.

Не искам да е последният мач.

Разплаквам се. Облягам се на стената под душа и се свличам надолу.

БРЪСНА СЕ и си давам строги указания: Карай едно по едно. Накарай го да се поизмъчи за всяка точка. Каквото и да се случи, дръж главата си високо вдигната. И в името на Бога, радвай се на играта, или поне на отделни мигове от нея, опитай да се радваш. Дори на болката, дори на загубата, няма значение какво ти предстои.

Замислям се за противника си, Маркос Багдатис. Какво ли прави той в същия миг, питам се. Не прилича на другите новаци, макар да участва на турнира за първи път. Багдатис е номер осем в световната ранглиста. Здраво и яко гръцко хлапе от Кипър в средата на една изумителна за него година. Играл е на финала на Откритото първенство на Австралия и на полуфинал на Уимбълдън. Стилът му на игра ми е добре познат. На миналогодишното първенство на САЩ двамата изиграхме един сет за тре-

нировка. Обикновено не играя тренировъчни сетове с други участници по време на турнир от Големия шлем, но Багдатис ме помоли с обезоръжаваща учтивост. Трябвало да го снимат за някакво предаване на кипърска телевизия и ме попита дали бих се съгласил да ни снимат как тренираме заедно. Разбира се, казах. Защо не? Спечелих тренировъчния сет с 6-2, а после Багдатис цял сияеше в усмивка. Разбрах, че хлапето се усмихва или когато е щастливо, или когато му е притеснено и така не се знае притеснен ли е, или щастлив. Напомняше ми на някого, но не се сещах на кого.

Казах на Багдатис, че стилът му на игра напомня моя стил, а той ми отвърна, че приликата никак не е случайна. Израсъл в стая с мои снимки по стената и се учел да играе тенис като мен. С други думи, тази вечер щях да играя със свой огледален образ. Ще играе от задната линия, ще посреща топката рано, ще отиграва топката силно и високо, също като мен. Мачът ще бъде истински пряк двубой и всеки от нас ще се опита да наложи своята воля, всеки от нас ще се стреми леко да прехвърли топката с бекхенд над линията. Сервисът и на двама ни не е мощен, което означава борба за всяка точка¹, дълги разигравания на топката, много енергия и продължителна игра. Подготвям се за изненади, комбинации, за мач, който изцежда силите и е спорт в най-брутална форма.

Естествено най-набиващата се на очи разлика между мен и Багдатис е физическата ни форма. Имаме тела с различна физика. Той има моето някогашно тяло. Пъргав е, подвижен и бърз. Налага се да победея своето по-младо копие, ако искам по-старото да продължи да играе. Затварям очи и казвам: контролирай само, което можеш да контролираш.

Повтарям го високо. Когато го казвам на висок глас, чувствам прилив на смелост.

Спирам водата. Стоя. Треперя. Много е лесно да си смел под горещата вода на душа. Напомням си, че смелостта под горещия душ не е истинска смелост. В крайна сметка няма значение как се чувстваш, твоите дела са мярка за смелостта ти.

ЩЕФАНИ И ДЕЦАТА се прибират. Време е за коктейла „Гил“.

По време на мач се потя много, повече отколкото останалите играчи, затова трябва да започна да набавям необходимото количество вода за тялото си дълги часове преди мача. Поглъщам цели литри от магическия еликсир, създаден специално за мен от Гил – мой треньор през последни-

---

¹ Точките в тениса се броят така: нула – няма точки; петнайсет – точка; трийсет – две точки; четирийсет – три точки; гейм при четири точки или при спечелването на гейма след предимство. Резултатът на подаващия тенисист се съобщава на първо място.

те седемнайсет години. Коктейлът на Гил е съставен от въглехидрати, електролити, сол, витамини и няколко други съставки, които Гил пази в най-строга тайна. (Вече двацет години прави и подобрява тази рецепта.) Обикновено започва да ме налива с коктейла „Гил“ още от вечерта преди мача и искал-не искал ме пои с него до самия мач. Пия от него и докато играя на корта. Коктейлът има различен състав в зависимост от етапа, на който съм и всяка комбинация е с различен цвят. Розов за енергия, червен за възстановяване, кафяв за набавяне на липсващите различни вещества в организма ми.

Децата си умират да ми помагат при забъркването на коктейла „Гил“. Боричкат се кой да изрови праховете, кой да държи фунията, кой да го налива в пластмасовите бутилки от вода. Но само аз и никой друг няма право да подрежда бутилките в чантата ми, където подреждам и дрехите, кърпите, книгите, слънчевите очила и лентите за ръце. (Имам навик да подреждам ракетите по-късно.) Друг освен мен няма право да пипа сака ми за тенис. Стане ли готов сакът, оставям го до вратата като екипировка на убиец и знак, че денят е превалял и приближава часът на вещниците.

В пет Гил звъни от лобито на хотела.

Пита ме, дали вече съм готов. Време е да се хвърляме в битка. Време е за мач, Андре. *В битка сме.*

Днес всички казват за едно или друго *в битка сме*, но Гил го повтаря от години и никой не го казва по начина, по който той го прави. Когато Гил каже: „*В битка сме*“, сякаш у мен се запалват ракетни двигатели, от надбъбречните ми жлези изригват гейзери от адреналин. Едва ли не цяла кола мога да вдигна над главата си.

Щефани събира децата на вратата и им казва, че е време татко да тръгва. Какво ще кажете на татко?

Джейдън се провиква, Размажи го, тате!

Размажи го, повтаря като брат си Джаз.

Щефани ме целува и не казва нищо, какво има тук за казване.

В КОЛАТА Гил се настанява на предната седалка. Облеклото му е строго. Черна риза, черна вратовръзка, черно сако. Нагласен е като за първа среща или като за обира на века. От време на време проверява дългата си черна коса в страничното огледало или огледалото за обратно виждане. Седя на задната седалка заедно с Дарън, също мой треньор, австралиец, който неизменно е с холивудски тен и усмивка на току-що ударил джакпота. Няколко минути никой не продумва. После Гил запява една от любимите ни песни, стара балада на Рой Кларк, и дълбокият му бас изпълва колата:

*Преструвай се и се прави, че имаме
Още какво да спечелим.*

Поглежда към мен в очакване.

И аз казвам, *В дъжда не можем да запалим огън.*

Той се засмива. Засмивам се и аз. За миг забравям за моите притеснени пеперуди.

Странни са тези пеперуди. Понякога те юрват до тоалетната. Понякога те възпламеняват отвътре. Случва се да те разсмеят и да те накарат да копнееш за битката. Най-важната задача, която човек трябва да реши на път към корта е какви точно пеперуди (отровните монарх или молци) пърхат в стомаха му. Разбере ли какъв вид са неговите пеперуди, разгадае ли какво му казват те за състоянието на ума и тялото му, той е постигнал първия си успех в борбата да ги накара да работят за него. Един от хилядите уроци, които съм научил от Гил.

Питам Дарън какво мисли за Багдатис. Колко нападателен иска от мен да бъда довчера? В тениса мачът се решава от степента нападателност на тенисиста. Играчът трябва да е достатъчно нападателен, за да постигне точката, но не прекалено нападателен, за да не изпусне от контрол играта и да се изложи на ненужен риск. Въпросите ми относно Багдатис са следните: как ще гледа да ме удари? Има играчи, които проявяват търпение, когато играя с бекхенд по диагонала, за да отбележа точка; други се насочват към топката, отиграват я мощно на линията или се приближават до самата мрежа. Като изключим онзи приятелски сет, досега не съм играл с Багдатис, затова искам да разбера как ще реагира той на предпазлив стил на игра. Дали ще се насочи към топката и ще посрещне рутинния удар по диагонал или ще се отдръпне, ще се притаи в очакване на своя миг?

Дарън казва, Приятел, според мен заложиш ли прекалено на предпазливостта при разиграванията с топката, рискуваш противникът ти да се придвижи и да те удари с форхенда си.

Ясно.

Колкото до неговия бекхенд, няма да му е лесно да отиграе бекхенд на линията. Няма да има време за реакция. Затова ако видиш, че той отвръща с бекхенд на линията, това ще означава със сигурност, че при разиграването в ударите ти няма достатъчно мощ.

Подвижен ли е?

Доста бърз е, да. Но силата му не е в отбранителната игра. По-бърз е когато играе нападателно, а не отбранително.

Така.

Спираме при стадиона. Наоколо вече се навъртат хора от публиката. Давам няколко автографа, после се навеждам и бързо се шмугвам през малка врата. Вървя по дълъг тунел към съблекалнята. Гил отива да се разбере с хората от охраната. Той винаги иска да знае точно кога ще излезем на корта да тренираме и кога ще се върнем. С Дарън оставяме саковете и се отправяме към залата за тренировки. Лягам на една маса и моля първия приближаващ се към мен физиотерапевт да масажира гърба ми. Дарън излиза и се връща след пет минути. Носи осем ракети с току-що наплетен кордаж. Остава ги върху сака ми. Знае, че искам лично да ги прибера в сака.

По отношение на чантата си съм фанатик. Всичко в нея е в най-строг ред. Нямам никакво извинение за тази моя фанатична прищявка. Сакът е моето куфарче за документи, моят пътнически куфар, чанта с инструменти, чанта за обяд, моята палитра. Държа да е винаги до мен. Излизам на корта със сака и си тръгвам от корта със сака, два отрязъка от време, в които всичките ми възприятия са изключително изострени, така че усещам всеки грам от теглото му. Чифт чорапи на ромбчета да е пъхнал някой в сака ми, мога да усетя, че тежестта му е различна. Тенис сакът много прилича на сърцето, трябва всеки миг да знаете какво има в него.

Въпросът има и практическа страна. Осемте ми ракети трябва да са подредени в тенис сака според реда, в който ще играя с тях, най-отдолу са наплетените най-скоро, а наплетените първи лежат отгоре, защото с времето силата на опъна на кордажа намалява. Винаги започвам мача с първата наплетена ракета, защото знам, че нейният кордаж е най-отпуснат.

Човекът, който наплита ракетите ми, е от старата школа и от Стария свят. Чешки майстор на наплитането на ракети на име Роман. Роман е най-добрият, така и трябва да бъде, защото от наплитането на ракетата зависи изхода от мача, а изходът от мача може да предопредели развитието на кариерата, а кариерата може да повлияе върху живота на безброй хора. Когато извадя нова ракета от сака си и сервирам за мача, силата на опъна може да струва стотици хиляди долари. Защото играя за семейството си, за своята благотворителна фондация, за създаденото от мен училище и всяка корда на ракетата ми е като жица в самолетен двигател. Към малкото неща, които зависят от мен, аз се отнасям с фанатично внимание. Опънът на кордажа на ракетата е едно от тези неща.

Роман е толкова важен за играта ми, че дори пътува с мен. По документи е жител на Ню Йорк, но когато играя на Уимбълдън, той живее в Лондон, когато играя в Откритото първенство на Франция, той става парижанин. Почувствам ли се изгубен и самотен в някой чужд град, сядам до Роман и го наблюдавам, докато наплете няколко ракети. Не че му ня-

мам вяра. Напротив. Чувствам се омиротворен, сигурен и вдъхновен, когато наблюдавам този истински майстор в своя занаят. Неговата работа ми припомня какво уникално значение за света има добре свършеното дело.

Новите ракети пристигат при Роман в огромна кутия на производителя, винаги нахвърляни както дойде. За нешколуваното око ракетите изглеждат напълно еднакви; за Роман те се различават като лицата на отделните хора в тълпата. Върти ги насам-натам, бърчи чело и после пресмята. Накрая се залавя за работа. Най-напред маха фабричния гриф на ракетата и отгоре слага моя гриф, онзи който ползвам от четиринайсетгодишна възраст. Грифът ми е толкова уникален, колкото и отпечатъка от палеца ми, направен е не само според формата на ръката ми и дължината на моите пръсти, но също и според големината на мазолите ми и силата на захвата ми. Роман има отливка на моя захват, която налага върху ракетата. После обвива калъпа с обработена телешка кожа, която опъва и опъва, докато не постигне необходимата му ширина. Разлика само от един милиметър в края на четиричасов мач може да причини възпаление и разсейване като от камъче в обувката ми.

Нагласен ли е грифът, Роман се залавя със синтетичния кордаж. Пристяга нишките, разхлабва ги, пристяга ги отново, напасва ги с такова внимание, сякаш са струни на цигулка. После им поставя логото и енергично размахва ракетите във въздуха, за да изсъхне боята. Някои майстори на кордажа поставят логото върху ракетите непосредствено преди мача, което ми се струва твърде необмислено и непрофесионално. Логото оставя шарени следи върху топките, а по-лошо от това да играеш с някого, който оцветява топките в червено и черно няма. Обичам реда и чистотата, а това изключва всякакви петна от нечие лого по топките. Безредието означава разсейване, а всяко разсейване на корта може да обърне мача.

Дарън отваря две кутии с топки и пъхва две от тях в джоба си. Отпивам от коктейла на Гил, после идва ред на последното посещение в тоалетната преди загрявката. Джеймс, който работи като охрана, ни повежда по тунела. Облечен е както обикновено в прилепналата жълта риза от униформата на охраната и ми смигва, сякаш казва: *Ние от охраната би трябвало да сме безпристрастни, но аз съм за теб.*

Джеймс е свързан с Откритото първенство на САЩ почти толкова, колкото съм и аз. Съпровождал ме е по този тунел преди и след славни победи и съкрушителни загуби. Широкоплещест, сърдечен, с белези от бойни схватки, които носи с гордост. Прилича на Гил. В няколкото часа, в които съм на корта и извън обсега на Гил, сякаш Джеймс поема неговите

задължения. Има хора, които знаете, че ще срещнете на Откритото първенство на САЩ – служители, момчетата, които събират топките, треньори. Тяхното присъствие винаги действа успокояващо. Помагат ви да не забравяте къде сте и кои сте. Първи в списъка е Джеймс. Той е и първият човек, когото търся, щом вляза на Артър Аш Стейдиъм. Видя ли го, знам, че пак съм в Ню Йорк и съм в добри ръце.

След 1993 година, когато един от зрителите в Хамбург се втурна на корта и рани Моника Селеш, на Откритото първенство в САЩ наредиха по време на всяка от почивките и смените на корта зад стола на всеки от играчите да има човек от охраната. Джеймс винаги прави така, че той да е човекът, който стои зад моя стол. Пълната му неспособност да остане безпристрастен е обезоръжаващо затрогваща. По време на тежък мач, често го виждам напрегнат и му пошушвам: Не бери грижа, Джеймс, днес ще му видя сметката на тоя кратун. И думите ми винаги го разсмиват.

Днес, докато ме съпровожда към кортовете за тренировка, не се смее. Вижда ми се тъжен. Знае, че вероятно това е последната ни вечер заедно. Въпреки това не пропуска да изпълни нашия вечен ритуал преди мач. Думите му винаги са едни и същи:

Нека ти помогна със сака.

Не, Джеймс, този сак го нося само аз.

Разказвал съм на Джеймс как когато бях на седем години видях Джими Конърс да кара един човек да му носи сака, все едно е самият Юлий Цезар. Зарекох се винаги сам да нося сака си.

Добре, съгласява се с мен Джеймс и се усмихва. Знам, знам. Помня. Само исках да помогна.

Тогава питам: ти ли ми пазиш гърба тази вечер?

Аз пазя гърба ти, приятел. Разбира се, че аз. Нямай грижа за нищо. Ти си гледай твоите задачи.

Излизаме навън в мрачната септемврийска вечер. Смог покрива небето и го обагря във виолетово и оранжево. Преди да започна тренировка отивам до трибуните и се ръкувам с някои от моите привърженици, давам няколко автографа. Кортовете за тренировка са четири, а Джеймс знае, че предпочитам да играя на най-отдалечения от тълпата, там двамата с Дарън разполагаме с известно уединение, докато тренираме и обсъждаме стратегията.

Насочвам първата топка с бекхенд над линията към форхенда на Дарън и простенвам.

Не използвай този удар довечера, казва ми той. Багатис ще го обърне срещу теб.

Така ли?

Не се и съмнявай, приятел.

И казваш, че е много подвижен, така ли?

Да, бива си го.

Тренираме двайсет и осем минути. Не знам защо такива подробности ми правят впечатление – продължителността на следобедния душ, продължителността на тренировката, цветът на ризата на Джеймс. Не искам да ми правят впечатление, но се случва непрекъснато, при това се връзват в паметта ми завинаги. Паметта ми не е като тенис сака ми. Нямам никаква власт над този процес. Всичко се съхранява в нея и май никога нищо не се заличава.

Гърбът ми е добре. Пристяга ме както обикновено, но изпепеляващата болка е изчезнала. Кортизонът действа. Усещам се във форма, макар идеята за „добра форма“ да е еволюирала през последните години. Но съм далеч по-добре от сутринта, когато се събудих, отворих очи и ме налегнаха страхове за служебна загуба. Може пък и да се справя. Разбира се, утре сутрин ще ме връхлетят свирепите последствия от мача за тялото ми, но не мога да си позволя да мисля нито за утре, нито за вчера.

Отново в съблекалнята смъквам изпотените дрехи и се хвърлям под душа. Третият душ за деня е кратък и с ясно предназначение. Няма никакво време за самонавиване или за рев. Обличам си сухи къси панталони и тениска и започвам тренировката в залата с упражнения за крака. Стремя се да пия колкото е възможно повече от коктейла на Гил, защото е шест и трийсет и до мача има около час.

Над масата има телевизор и се опитвам да гледам новините. Не мога. Слизам долу при кабинетите и поглеждам към стаите на секретарите и на служителите от Откритото първенство на САЩ. Работят. Няма време за приказки. Излизам през малка врата. Шефани и децата са пристигнали. Отвън пред съблекалнята има малка детска площадка и те са там. Джейдън и Джаз се редуват на пързалката. По изражението на Шефани разбирам, че е доволна, че децата могат да се поразсеят на площадката. По-напрегната е и от мен. Изглежда изнервена. Намръщването ѝ казва: *Няма ли да започва вече този мач! Хайде!* Харесва ми как преди битка жена ми става нетърпелива и раздрознителна.

Говоря с нея и с децата няколко минути, но до съзнанието ми не стига и дума от казаното. Умът ми е другаде. Шефани разбира. Усеща настроението ми. Не може да си спечелил двайсет и два турнира от Големия шлем без да имаш изключително развита интуиция. Преди мач и тя се е чувствала по същия начин. Изпраща ме обратно в съблекалнята. Тръгвай. Ние сме тук. Върви и се съсредоточи върху играта си.

Щефани не иска да наблюдава мача от първите редове на корта. Ще е прекалено близо. Избира да се настани на най-високите редове заедно с децата, там притеснено ще се разхожда напред-назад, ще се моли и ще скрива лицето си в ръце.

ПИЪР, ЕДИН ОТ младшите физиотерапевти влиза в залата. Познавам на мига кой от подносителите в ръцете му е за мен: онзи с двете огромни меки възглавнички за мазоли и двете дюзини предварително нарязани ленти. Лягам на една от шестте маси, а Пиър сяда в краката ми да ги подготи за битка, което си е мърлява работа, затова той слага кофа за боклук под тях. Харесва ми, че Пиър е подреден и методичен. Той е Роман за мазолите. Най-напред взима дълга клечка за уши и поставя мастилен на цвят гел, от който кожата ми става лепкава и горната извивка на стъпалото ми се оцветява във виолетово. Няма измиване това мастило. Още от президентските години на Рейгън, горната извивка на стъпалото ми е оцветена в лилаво непрекъснато. После Пиър напръсква кожата ми с противовъзпалително средство. Изчаква го да изсъхне и върху всеки мазол поставя по една възглавничка. Идва ред на подобните на оризова хартия ленти. Щом ги поставят веднага се превръщат в моя втора кожа. Пиър обвива всеки палец до дебелината на свещ. Най-накрая обвива с ленти стъпалата на краката ми. Добре знае върху кои точки пада тежестта на тялото ми, къде стъпвам, къде има нужда от допълнителен слой за омекотяване на натоварването.

Благодаря му, обувам си обувките, но ги оставям развързани. Събитията сякаш вече тръгват на забавен каданс. Шумотевицата се засилва. Само преди минути стадионът е бил тих, а сега шумът е станал грохот. Във въздуха се носят врява, глъч, тропотът от стъпките на отпразилите се към своите места зрители. Те бързат да се настанят, за да не изпуснат и миг от предстоящия мач.

Стоя прав и разтърсвам крака.

Не искам да сядам.

Правя една разходка по коридора. Не е зле. Гърбът ми се държи. Всички системи работят. В съблекалнята виждам Багдатис. Вече е облечен за мача, суети се около косата си пред огледалото. Събира я внимателно, изтегля я назад. Колко много коса има само. Намества лентата си за коса, вързана по индиански. Пасва му идеално. После за последен път подръпва приборната си в конска опашка коса. Тази церемония за подготовка преди мач е къде по-бляскава от моето овързване на мазоли по краката. Спомням си какви прилеми си имах с моята косата в по-ранните години от кариерата си. За миг ме жегва завист. Тъгувам по косата си. После про-

карвам ръка по гладко избръснатия си скалп и ме обхваща благодарност, че при всичките тревоги на главата ми не трябва да се притеснявам и за косата.

Багдатис започва да прави упражнения за разтягане, наклони в кръста. Застава на един крак и придърпва коляно към себе си. Няма нищо поизнервящо преди мач от това да наблюдаваш как противникът ти в мача прави упражнения от пилатес, йога и тай-чи, когато ти и един поклон не можеш да направиш.

Пък и той се увлича. Не се спира на едно място. Направо чувам жуженето на централната му нервна система, прилича на глъчката на стадиона. Наблюдавам го как си говори със спътниците си, а и тях не ги свърта на едно място. По лицата им, по движенията на телата им, по тена на кожата им и цялото им излъчване разбирам, че и те са наясно какъв жесток и оспорван двубой предстои на корта. И не са сигурни дали искат да участват в него. Гледката на притеснения ми опонент и изнервения му екип винаги ми е доставяла удоволствие. Добра поличба е. Както и знак за уважение.

Багдатис ме вижда и ми се усмихва. Спомням си, че се усмихва когато е щастлив или когато е изнервен и затова човек никога не е сигурен дали е едното или другото. Отново улавям, че ми напомня на някого, но не мога да се досетя на кого.

Вдигам ръка. Късмет.

Вдига ръка. Ние, които отиваме на смърт...

Хлътвам в тунела за последни думи с Гил, който се е притаил в ъгъла, където ще е сам, но и откъдето нищо няма да убягва от погледа му. Прегръща ме, казва ми, че ме обича, че се гордее с мен. Намирам Шефани и я целувам за последен път преди мача. Нея не я свърта, маха с ръка, пристъпва от крак на крак. Би дала всичко, само и само да може да си скочи в полата, да грабне една тенис ракета и заедно да излезем на корта. Моята свадлива съпруга. Опитът ѝ да се усмихне излиза като гримаса. Чета по лицето ѝ всички думи, които иска да ми каже, но ще запази за себе си. Чувам всеки съвет, който иска да ми даде: забавлявай се, радвай се, отдай се със сърце и душа на удоволствието от играта, не пропускай нито един мимолетен детайл, защото това може да е последният ти мач, и макар да ненавиждаш тениса, може би тъкмо след тази вечер ще чувстваш единствено колко ти липсва.

Това иска да ми каже Шефани, но вместо това ме целува и произнася думите, с които винаги ме изпраща към корта, без които не мога, защото за мен са като въздуха, като съня и като коктейла на Гил.

Иди и го размажи.

ПРИБЛИЖАВА СЕ служител на Откритото първенство, облечен в екип и с огромна радиостанция в ръка. Струва ми се, че отговаря за връзката между останалите служители и охраната на корта. Струва ми се, че отговаря за всичко, дори за излитането и за кацането на самолетите на летище „Ла Гуардия“. Пет минути, предупреждава той.

Обръщам се към някой и питам: Кое време е?

Време е, казват.

Не. Кажете ми колко е часът? Седем и трийсет ли е? Седем и двайсет? Не знам, а изведнъж за мен е много важно да знам колко е часът. И никой няма часовник.

С Дарън се изправяме един срещу друг. Адамовата му ябълка се движи нагоре надолу.

Приятел, казва ми, готов си с домашното. Готов си за мача.

Кимвам.

Свива ръка в юмрук и я насочва към мен. Само един удар юмрук в юмрук, защото така направихме преди победата ми в първия кръг по-рано през седмицата. И двамата сме суеверни, затова както започваме един турнир, така го и приключваме. Взираме се в юмука на Дарън, удрям го решително веднъж, но не смея да вдигна поглед от него и да го погледна в очите. Знам, че очите на Дарън са пълни със сълзи и знам какво ще ми причини тази гледка.

Последно: слагам връзки на обувките си. Обвивам с лента китката си. Винаги сам обвивам китката си, от момента, в който получих травмата през 1993 година. Връзвам обувките си.

Дано е последният мач.

Не искам да е последният ми мач.

Господин Агаси, време е.

Готов съм.

Вървя по тунела, три стъпки зад Багдатис, пред нас отново върви Джеймс. Спираме, чакаме сигнал. Шумът от трибуните ни връхлита и става все по-оглушителен. В тунела е страшен студ. Познавам този тунел както познавам входното антре на дома си, но тази вечер ми се струва, че температурата в него е с десет градуса по-ниска и е станал дълъг колкото футболно игрище. Поглеждам встрани. По стените са поставени познатите плакати на предишните победители в турнира. Навратилова, Лендъл. Макенроу. Щефани. Моята. Снимките са високи почти метър и поставени доста далеко една от друга. Направо прекалено. Като дървета в новопостроено предградие. Казвам си: *Престани да обръщаш внимание на подобни неща*. Време е да насочиш ума си към целта така, както тунелът ограничава периферното ти зрение.

Шефът на охраната се провиква: Добре, съсредоточете се всички, време е за мач!

Излизаме.

С предвидливи маневрирания, докато излизаме на светло, Багдатис се е оказал на три крачки преди мен. Изведнъж лумва втора светлина, ослепителна и нереална, право в лицата ни. Телевизионна камера. Някакъв репортер пита Багдатис как се чувства. Не чувам отговора му.

Камерата вече е съвсем близо до моето лице и репортерът ми задава същия въпрос.

Това може да е последният ви мач, казва репортерът. Как се чувствате при тази мисъл?

Отговарям му без да мисля. Но след като го правя вече от години, имам чувството, че казвам думите, които той иска да чуе и които се очаква да изрека. После се замислям, докато вървя и усещам краката си като чужди.

Приближаваме изхода към корта и температурата рязко се покачва. Олелията от трибуните става оглушителна. Багдатис излиза пръв. Знае какво огромно внимание е съсредоточило моето оттегляне. Чете вестници. Тази вечер е намислил да играе лошия. Вярва си, че е готов за ролята. Оставям го да излезе пръв. Оставям го да чуе как трибуните го посрещат с аплодисменти и поздравления. Оставям го да си мисли, че публиката поздравява и двамата ни. И чак тогава се появявам на корта. Аплодисментите и поздравленията се превръщат в грохот. Багдатис се обръща и разбира, че първият поздрав на публиката е бил за него, а този поздрав сега е за мен и вече започва да преосмисля очакванията си и нагласата си за предстоящия мач. Нанесъл съм най-уязвяващия удар на върху самочувствието му, без да съм отиграл нито една топка. Старите номера на занаята. Трик от едно време.

Вървим към столовете си, а възторгът на публиката става още по-неудържим. Не съм очаквал аплодисментите и поздравленията да са толкова бурни. Ню Йорк ме посреща с такава всеотдайност за първи път. Свеждам поглед, нека шумът се излее върху мен. Зрителите обожават този миг, обожават тениса. Чудя се как ли биха се почувствали, ако знаеха тайната ми. Гледам към корта. Миговете на корта досега са били най-ненормалните в моя живот, а сега при това вълнение и тази суматоха, кортът ми се струва като пристан на здравия разум. Кортът, където съм се чувствал толкова самотен и уязвим, в настоящия миг е убежището, с чиято помощ се надявам да преживея този изпълнен с вълнение момент.

ПЕЧЕЛЯ С ЛЕКОТА първия сет с 6-4. Топката се подчинява на всяко мое движение. Както и гърбът ми. Тялото ми е загрято, гъвкаво. Кортизонът и адреналинът действат в сговор. Печеля втория сет, 6-4. Предвкусявам финала на мача.

В третия сет ме наляга умората. Губя целеустремеността си и контрола над играта. В същото време Багдатис променя плана си на игра. Играе с отчаяние, а то е несравнимо по-могъщо лекарство от кортизона. Целият му живот се съсредоточава в настоящия миг. Поема рискове, а всеки риск се отплаща. Топката вече не се подчинява на мен, ами влиза в конспирация с него. В очите му заблестява увереност. Първоначалното му отчаяние се е преродило в надежда. Не, в гняв. Вече не ми се възхищава. Ненавижда ме, както го ненавиждам и аз. Усмивхаме се ехидно и присмехулно един на друг и всеки се опитва да надделее над другия. Публиката се храни от нашия гняв, крещи, скача на крака при всяка точка. Вече не аплодират, ами неспирно ръкопляскат. Първично е и изпълнено с жар.

Печели третия сет с 6-3.

Безсилен съм пред напора на Багдатис. Положението се влошава. Той все пак е на двацет и една и тъкмо е позагрял. Напипал е своето темпо на игра, открил е причината, поради която е излязъл на корта, основанието да е на корта, докато аз съм изтощен и болезнено си давам сметка как силите на тялото ми се стопяват с всяка изминала минута. Не искам да играя пети сет. Не мога да издържа пети сет. Със съзнанието за собствената си смъртност, на свой ред поемам рискове. Резултатът е 4-0 гейма за мен. Водя с две игри, спечелени при сервис за Багдатис и отново краят на мача изплува пред очите ми, става достижим. Чувствам магическата сила, с която ме привлича.

Тогава започвам да усещам и въздействието на онази другата сила, която ме оттласква от финала. Багдатис започва да играе така добре, както не е играл досега и повече няма да играе през тази година. Спомнил си е, че е номер осем в света. Започва да използва удари, каквито и не подозирам, че има в арсенала си. Наложил съм опасно високо качество на игра, но Багдатис вече играе на същото ниво и взима превес над мен. Постига пробив и вече е 4-1. Негов ред е да бие сервис и резултатът става 4-2.

И тъкмо това е мигът, в който тази игра става най-важният гейм в мача. Спечеля ли аз, отново повеждам с два гейма, имам възможност да спечеля сета и отново да го върна към нагласата – както и към моята – че постигнатия от него пробив си е жив късмет. Ако загубя, резултатът става 4-3 и всичко започва почти отначало. Вечерта ще започне за втори път. Колкото и убийствени удари с топката да сме си разменяли, загубя ли

този гейм, битката започва от самото начало. Темпото на игра става не-удържимо. Багдатис дава всичко от себе си, влага цялото си същество в играта и печели гейма.

Има възможност да вземе сета. По-скоро би умрял, отколкото да изпусне сета. Знам го аз, знае го и той, както и всеки зрител на стадиона. Някакви си двацет минути по-рано бях на два гейма от спечелването на гейма и от повеждането в резултата. Сега съм изправен пред колапс.

Багдатис печели сета със 7-5.

Започва петият сет. Сервисът е мой. Треперя. Не съм сигурен, че тялото ми ще издържи и десет минути още срещу този младок, което сякаш се подмладява и добива сили с всяка точка. Казвам си, *Не позволявай* мача да приключи така. Нека приключи както и да е, само не и с два сета преднина за Багдатис. Багдатис също си говори сам, вдъхва си кураж. Заедно сме на махало, което се люлее между точки с високо напрежение. Допуска грешка. Връщам удара. Той задълбава. Аз задълбавам още по-свирепо. При 40-40 подавам аз и следва диво разиграване на топката между двамата ни, което приключва с негов къс бекхенд, след който забивам в мрежата. Надавам вик срещу себе си. Преимущество за Багдатис. И излиза за пръв път напред в резултата тази вечер.

Забрави го. Контролирай само онова, което можеш, Андре.

Печеля следващата точка. 40-40 отново. Въодушевление.

Следващата точка му я подарявам. Бекхенд в мрежата. Преимущество Багдатис. Униние.

Печели и следващата точка, печели и гейма, набира преднина с 1-0.

Отиваме до столовете си. Чувам как публиката тихо започва да нарежда първите възпоминателни възхвали за Агаси. Отпивам от коктейла на Гил, потъвам в самосъжаление, чувствам се стар. Поглеждам към Багдатис и се чудя как ли се е наперил от гордост. И виждам как той моли физиотерапевт да масажира крака му. Иска прекъсване по медицински причини. Квадрицепсът на лявото му бедро е схванат. Значи хлапето има травма на бедрото, а ме накара да изплеза език от умора и ме размаза, така ли?

Публиката използва прекъсването на играта, за да започне да припява. *Давай, Андре! Давай, Андре!* Правят вълна. Вдигат високо плакати, на които е изписано името ми.

Благодарим ти за спомените, Андре!

Андре тук си е у дома!

Най-накрая Багдатис е готов да продължи. Подава той. След като ме е прегазил и е повел в резултата, целият трябва да гори от възторг. Прекъсването обаче е нарушило ритъма му на игра и това си личи. Разбивам го. Отново съм на сервис.

В следващите няколко гейма първо единият от нас повежда в резултата, после другият. При четири равни, когато е мой ред да бия сервис, започваме гейм, който сякаш трае цяла седмица и е един от най-изнурителните и изумителни геймове в кариерата ми. Надаваме рев като животни, удряме с настървението на гладиатори, неговият форхенд, моят бекхенд. Публиката ни гледа стаила дъх. Срещу стълбчетата флаговете провисват. При 40-30 Багдатис отвърща с бърз форхенд, който направо ме отвява. На магия овладявам топката и едва смогвам да наглася ракетата. Прехвърлям топката над мрежата – рева в агония, а той отвърща с нов унищожителен бекхенд. Втурвам се в другата посока – мили боже, гърбът ми! – стигам до топката на време. Но болката в гърба ми вече е будна. Менгемето притиска гръбначния ми стълб и нервите ми надават вой. Сбогом, кортизон. Багдатис уверено запраща топката към откритата част на корта и докато погледът ми проследява как прелита покрай мен, осъзнавам, че за тази вечер вече съм приключил с добрата си игра. Както и да се движа оттук нататък, ще го правя сковано, ще правя компромиси, ще подлагам на огромен риск бъдещото здраве на тялото си. Ще рискувам дори способността да се движа.

Поглеждам над мрежата, за да видя, разбрал ли е Багдатис, че изпитвам болки и виждам, че куца. Багдатис куца и как така? *Има мускулни схващания*. Пада на корта, сграбчил с ръце краката си. Неговата болка е по-силна от моята. Така, както съм с вродена травма на гръбначния стълб, поискам ли винаги мога да надвия противник с мускулните крампи. Докато се превива на корта разбирам, че трябва само да стоя прав, да пращам малко по-далече проклетата топка и да оставя неговите мускулни схващания да свършат останалата работа.

Изоставям всички размишления за красота на играта и за стратегия. Казвам си: Най-важното. Когато играете срещу противник с травма, всичко се свежда до инстинкта и реакцията. Вече не играем тенис с физиката си, а с волята. Край на хитруванията и на преструвките, край на бързото придвижване по корта. Разполагате само със замахвания и съкрушителни удари, толкова.

Отново на крака, Багдатис също е зарязал стратегиите и мисленето, а това го прави и по-опасен. Вече не мога да предвидя следващата му стъпка. Полуудял е от болка, а никой не е в състояние да предвиди мислите на лудия, поне на тенис корта. При 40-40, пропускам първия си сервис, после му поднасям жесток втори сервис със скорост към 120 км/ч, на който той устоява. Печели. Преимущество за Багдатис.

Мамка му. Превивам се. Момчето само дете не се влачи по корта, а все пак успява да отвърне на сервиса ми, как изобщо е възможно?

Отново вода с една проклета, мижавя точка, а стане ли 4-5 Багдатис ще подава за спечелване на мача. Затварям очи. И пак пропускам сервиса. Подавам отново плах втори начален удар само и само да тръгне играта и по чудо той изпуска лесен форхенд. Отново равенство.

Когато умът и тялото ви се люлеят на ръба на пълния колапс, една лесна точка като тази се равнява в съзнанието ви на милост свише. И отново, почти прахосвам помилването си. Пропускам първия сервис. Подавам отново и той изкарва в аут. Втори подарък. Преимущество Агаси.

На една точка съм от това да поведе в резултата с 5-4. Багдатис се мръщи, събира сили. Не отстъпва. Печели точката. Трети път равен резултат.

Обещавам си, че ако отново спечеля преимущество, няма да го изгубя.

Багдатис вече не изпитва болки от мускулните схващания, той просто пълзи по корта. Привел се е одве в очакване на сервиса ми. Не мога да си обясня как още стои на корта, а какво остава за съпротивата, която ми оказва с играта си. Момчето има повече кураж, отколкото косми по главата си. Съчувствам му и в същото време си внушавам да не му показвам и капчица съжаление. Подавам, той връща сервиса и в стремежа си да пласирам топката в непокритата част от корта пресилвам удара. Аут. Пропуск. Пропуск, очевидно. Преимущество Багдатис.

Той обаче не съумява да се възползва от него. При следващата точка подавам за начален удар на няколко крачки от основната линия. Четвърто по ред равенство.

Разиграваме продължително топката, накрая изпращам къса топка към неговия форхенд и той пропуска. Преимущество Агаси. Отново. Обещавам си, появи ли се отново възможност, да не я пропилявам. И възможността се появява. Багдатис обаче не ми позволява да удържа обещанието си. Бързо печели следващата точка. Равенство пети път.

Правим абсурдно дълго разиграване. Всяка топка, която той удря, достига линията, Всяка топка, която аз удрям, някак преминава мрежата. Форхенд, бекхенд, удар зад гърба, удар от плонж, а после той изпраща топката към основната линия и пъргаво отскача встрани. Посрещам топката в движение и я запрашам на шест метра над него и основната линия. Преимущество Багдатис.

Придържай се към основната цел, Андре. Накарай го да тича, накарай го да тича. Той куца, просто го принуди да се забърза. Подавам, ретурът му е нищо и никакъв, запрашам топката ту в единия край на корта, ту в другия, докато не започва да вие от болка и не забива топката в мрежата. Равенство шести път.

В очакване на следващия ми сервис, Багдатис се е привел над ракетата си, използва я като старец бастун. Когато пропускам първия сервис обаче,

той се примъква напред, почти припъгълзва и с бастуна си свирепо изстрелва топката далеч извън обхвата на форхенда ми. Преимущество Багдатис.

Това е четвъртият му брейкпойнт¹ в този гейм. Първият ми сервис е хилав, толкова жалък, толкова хрисим, че и седемгодишният ми син би се засрамил от него, а пък и Багдатис отвръща с отбранителен ретур. Отигравам топката към неговия форхенд. Той забива в мрежата. Равенство седми път.

Отново подавам. Достига топката с ракетата, но не съумява да я прехвърли през мрежата. Преимущество Агаси.

Отново бия сервис за гейма. Припомням си двукратно нарушеното обещание. Даден ми е още един шанс. Мускулите на гърба ми обаче са се сгърчили. Не мога да се извърна, какво остава да запратя топката със скорост от 193 км/ч. Пропускам при първия сервис, разбира се. Искам следващият ми сервис да е унищожителен, да е агресивен, но не мога. Физически не съм в състояние да изпълня такъв сервис. Казвам си, тричетвърти въртелив сервис, прехвърли топката през рамото му, накарай го да тича от единия до другия край на корта, докато не започне да повръща кръв. Само не допускай двойна грешка.

Лесно е да се каже. Кортът се смалява. Наблюдавам как размерите му се свиват. Всички ли виждат каквото виждам и аз? Кортът вече е с размерите на карта за игра, толкова е малък, че не съм сигурен дали топката ще се побере, ако отида и я поставя на земята. Удрям топката за сервис със сила, която може да убие на място чудовище. Аут. Естествено. Двойна грешка. Равенство осми път.

Публиката крещи подивяла и невярваща на очите си.

Първият ми сервис е успешен. Багдатис отвръща с прилично отработен ретур. Три четвърти от неговата част на корта е открита, забивам топката към неговия бедхенд, на три метра от него. Той подскача към нея, непохватно размахва ракетата и не я достига. Преимущество Агаси.

На двайсет и втората точка от играта след кратко разиграване, Багдатис най-после забива с бекхенд топката в мрежата. Гейм за Агаси.

При смяната на игрището, виждам, че Багдатис е седнал. Каква грешка само. Грешка на хлапе без опит. Имаш ли мускулни схващания, дори не си помисляй да сядаш. Не казвай на тялото си, че му е време за почивка. Иди после му кажи: майтап беше! Тялото ти е като федералното правителство, хлапако. То ти казва, Прави каквото искаш, но пипнеш ли настинка за мен не разчитай. Значи няма да може да бие сервис. Няма да е в състояние да се надигне от този стол.

---

¹ Възможност за пробив при сервис на противника.

И все пак той се надига и бие сервис.

Що за сила движи тоя човек?

О, да. Младостта.

При пет равни, играем истерично. Допуска грешка, хвърля се за нок-аут. Отвърщам на удара и печеля. Водя в резултата с 6-5.

Сервисът е негов. Води с 40-15. Трябва му точка и ще докара мача до тайбрек¹.

Изравнявам до 40-40.

После печеля следващата точка и вече имам мачпойнт².

Бърза и бясна промяна. Форхендът му е свиреп и когато топката се отделя от кордажа на ракетата му, вече знам, че топката е аут. Знам, че съм спечелил мача и в същия миг разбирам, че вече нямам сили дори да замахна с ракетата.

Срещам се с Багдатис на мрежата, улавям треперещата му ръка и бързо напускам корта. Не смея да спра. *Не трябва да спирам да се движа.* Залитам из тунела с праметнат през лявото рамо сак, който сякаш е праметнат и през дясното, защото цялото ми тяло е сгърчено. Стигам до съблекалнята и крачка повече не мога да направя. Дори на краката си не мога да се държа. Свличам се на пода. Лежа на земята. Дарън и Гил идват, махат сака от рамото ми и ме вдигат на масата. Влизат хората на Багдатис и го поставят легнал на другата маса.

Дарън, какво ми е?

Лежи спокойно, приятел. Изпъни се.

Не мога, не мога...

Къде те боли? Мускулен спазъм ли е?

Не, задушавам се. Не мога да *дишам*.

Какво?

Не мога..., Дарън, не мога... да дишам.

Дарън помага на някой да сложи лед на тялото ми, вдига ръцете ми, вика докторите. Умолява ме да се протегна, да се протегна, да се изпъна.

Само се успокой, приятел. Отпусни се. Тялото ти е сгърчено в спазъм. Само се отпусни, приятел, отпусни се.

Но не мога. И там е целият проблем, нали? Не мога да се отпусна.

НАД ГЛАВАТА МИ СЕ ВЪРТИ калейдоскоп от лица. Гил, който стиска ръката ми и ми поднася напитка за възстановяване. Обичам те, Гил. Шефани, ме целува по челото и се усмихва, не разбирам дали е щастлива или

¹ Гейм, при който се играе до седем точки и служи за определяне на победителя в сета, когато резултатът е 6-6 гейма.

² Възможност за спечелване на трети сет.

притеснена. Ама, разбира се, ето за кого ме подсецаше усмивката на Багдатис. Някакъв физиотерапевт ми казва, че лекарите идват. Включва телевизора над масата. За да има с какво да се занимаваш, докато чакаш, казва ми той.

Мъча се да гледам. От лявата ми страна чувам стенания. Бавно извърщам глава и виждам Багдатис на другата маса. Екипът му се грижи за него. Разтягат мускула на бедрото му, сгърчените сухожилия. Той се мъчи да лежи изпънат, коремът му се присвива. Сгъва се на кълбо и моли да го оставят на мира. Всички излизат от стаята. Оставаме само двамата. Отново се обръщам към телевизора.

Няколко мига по-късно нещо ме кара да погледна към Багдатис. Той се усмихва насреща ми. Щастлив ли е или притеснен? Вероятно и двете. Отвърщам на усмивката му с усмивка.

Чувам името си по телевизора. Обръщам се към екрана. Дават моменти от мача. Първите два сета, така измамно лесни. Третият, в който у Багдатис се събуди вярата, че може да ме победи. Четвъртият, битката на живот и смърт. Петият, с безкрайния девети гейм. Моменти, в които играя най-добрия тенис в живота си. Най-добрият тенис, който съм гледал изобщо в живота си. Коментаторът нарича мача класически.

С периферното си зрение долавям слабо движение. Обръщам глава и виждам, че Багдатис е протегнал ръка. Лицето му казва, Ние *изиграхме* този мач. Протягам ръка и улавям неговата, оставаме така, хванати за ръце, докато на екрана минават моменти от безмилостната ни битка на корта.

Най-после оставям разума си да се лута, където си пожелае. Не мога да му се противя повече. Без изобщо да ми се моли, умът ми вече ме притиска да се обърна назад към миналото. И понеже паметта ми отбелязва и запазва всяка подробност, виждам всичко в ярка, ослепителна яснота: всяко отстъпление, победа, съперничество, гневен изблик, разплата, любима, предателство, репортер, съпруга, дете, облекло, писмо от мой привърженик, оспорван мач, всяко напиване от мъка. Ако над мен имаше втори екран, на който да се редят кадри от изминалите двайсет и девет години от живота ми, всичко щеше да прелети в изумителен и луд водовъртеж.

Хората често ме питат що за игра е тенисът, що за живот живее тенисистът и никога досега не съм се замислял как да го опиша. Но думите нахлуват и напират да се излеят. Животът в тениса е ненормален, завладяващ, ужасен, поразителен *водовъртеж*. Поражда и известна центробежна сила, с която се боря почти трийсет години. Сега, когато лежа под Артър Аш Стейдиъм, държа ръката на победения от мен противник и чакам някой да се погрижи за нас, правя единственото, което умея да правя добре: предавам се. Затварям очи и просто наблюдавам.

1

НА СЕДЕМ ГОДИНИ СЪМ и от страх и самота си говоря сам. Никой не иска да ме чуе, когато говоря. Тихо си мърморя: Махни се от тук, Андре, зарежи всичко. Зарежи ракетата си и си тръгни от корта, веднага. Иди къщи и си вземи нещо вкусно за хапване. Играй си с Рита, Фили или Тами. Поседи с мама, докато тя плете или реди своя пъзел. Колко хубаво само звучи? Ще е като да си в рая, нали, Андре? Ако се махнеш от корта, нали? И ако никога повече не играеш тенис?

Но не мога да се махна. Не само защото баща ми ще се втурне да ме търси из къщата с ракетата ми, но и заради някаква частица от същината ми, някакъв дълбоко скрит импулс, който няма да ми позволи да го направя. Ненавиждам тениса, ненавиждам го с цялата си душа, но продължавам да играя. Не спирам да тренирам по цяла сутрин и по цял следобед. Друг избор нямам. Без значение е, колко много ми се иска да се махна от крота, а не мога. Не спирам да се увещавам да спра, а продължавам да играя и тази пропаст, това противоречие между онова, което правя и което в действителност искам, изглежда е същината на моя живот.

В онзи момент ненавистта ми към тениса е съсредоточена в дракона – машината за топки, преработена от моя бълващ огън баща. Черен като нощ, поставен на огромни гумени колела, и грамаден бял надпис ПРИНЦ в основата му, на пръв поглед драконът прилича на всяка друга подобна машина, в който и да е кънтри клуб в Америка, но в действителност е живо, дишащо чудовище, изпъзляло от моите комикси. Драконът има разум, воля, черно сърце и смразяващ кръвта глас. Докато поглъща поредната топка в търбуха си, драконът издава безкрайни страховити звуци.

Щом натоварването в гърлото му се натрупа, той започва да стене. Започнат ли топките бавно да се подават от зиналата му паст, той надава рев. За миг драконът звучи смешновато, като машината за фондан, която поглъща Огъстъс Глуп в „Уили Уонка и шоколадовата фабрика“¹. Но когато драконът се настървява срещу мен и започва да бълва топките насреща ми с почти 180 км/час, от него се разнася смразяващ кръвта рев. Треперя при всяка топка.

Баща ми умишлено е направил дракона ужасяващ. Направил му е предълъг врат от алуминиева тръба и малка алуминиева главица, която отскача всеки път щом драконът изстреля топка. Повдигнал е чудовището върху висока няколко стъпки платформа и го е нагласил да бълва топки срещу мрежата, затова то се извисява над мен. Дребничък съм за седемгодишен. (Изглеждам по-дребен, заради непрестанното присвиване от страх и прическата паница, която моят баща ми прави два пъти месечно.) Щом се изправя пред дракона ставам направо миниатюрен. Чувствам се миниатюрен. Безпомощен.

Баща ми държи драконът да се извисява над мен не само защото по този начин приковава вниманието ми и ми взема страха. Иска да е така, за да може топките, които се изстрелват от зиналата му паст да попадат в краката ми, сякаш са хвърлени от самолет. Траекторията на топките прави невъзможно посрещането им по нормалния начин: трябва да удрям всяка топка веднага след отскока ѝ, иначе ще ме надскочи. Но дори и така баща ми не е доволен. Отигравай по-рано, крещи той. Отигравай по-рано.

Баща ми винаги крещи думите си по два пъти, понякога по три пъти, понякога десет. По-здраво, крещи, по-здраво. Но каква е ползата? Няма значение колко силно удрям топката, няма значение колко рано я посрещам, топката се връща. Всяка топка, която изпратя над мрежата, тупва при хилядите топки, които вече покриват корта. Не са стотици. Хиляди са. Търкалят се към мен в безкрайни вълни. Няма къде да се обърна, къде да стъпя, да се завъртя. Не мога и да помръдна без да настъпя топка и все пак не мога да стъпя и на топка, защото татко би побеснял. Такъв вой ще нададе баща ми, сякаш съм стъпил в окото му, а не върху някоя от топките му за тенис.

Всяка трета топка, изстреляна от дракона, се удря в топка, която вече се търкаля на земята, блъска се о нея и продължава да подскача встрани.

---

¹ „Уили Уонка и шоколадената фабрика“ е екранизация на книгата на Роалд Дал от 1964 година „Чарли и шоколадената фабрика“. През 2005 година по книгата е заснета нова и този път едноименна адаптация на книгата с участието на Джони Деп. Огъстъс Глуп е момчето-лакомник, което заради лакомията си е засмукано от тръбата на машината, която отвежда шоколада в залата за ягодови десерти.

В последната секунда се нагласявам, улавям топката и ловко я пращам над мрежата. Знам, че това не е рефлекс като останалите. Знам, че в света има само няколко деца, които са в състояние да видят топката, какво ли остава да я ударят. Но не се гордея с рефлексите си и не получавам за тях похвала. Подразбира се от само себе си, че трябва да имам тези рефлексии. Всеки удар се приема за очакван, всеки пропуск е трагедия.

Баща ми казва, че ако отигравам по 2500 топки всеки ден, за една седмица ще съм отиграл 17 500 топки, а за една година ще съм посрещнал почти един милион топки. Той се прекланя пред математиката. Числата, твърди той, не лъжат. Дете, което отиграва по един милион топки на година, никой няма да може да победи.

Удряй по-рано, рева баща ми. По дяволите, Андре, Удряй по-рано топката, Фрасни топката, фрасни я.

Сега той ме връхлита. Крещи в ухото ми. Не е достатъчно да посрещам всичко, което драконът бълва; баща ми иска да посрещам топките по-рано и да удрия по-силно, отколкото дракона. Исква да победи дракона. Мисълта за това ме ужасява. Казвам си: Не можеш да победиш дракона. Как можеш да победиш машина, която непрестанно бълва топки? Като се замисли човек, драконът и баща ми си приличат. Само дето баща ми е пострашен. Драконът поне стои пред мен, където мога да го видя. Баща ми стои зад мен. Трудно ми е да го видя, само го чувам, крещи в ухото ми ден и нощ.

Повече топспин¹! Удряй по-здраво! Не в мрежата! По дяволите, Андре! Никога не забивай в мрежата!

Нищо не вбесява така баща ми, както удар в мрежата. Ядосва се, когато изкарвам топката в аут, крещи, когато след удара топката лети с ниска скорост, но когато забия в мрежата направо пяна излиза от устата му. Грешките са едно, удар в мрежата е съвсем друго. Той повтаря и повтаря: мрежата е най-злият ти враг.

За да ми е по-трудно да прехвърлям мрежата, баща ми е вдигнал врагът с петнайсет сантиметра по-високо от правилата. Ако прехвърлям успешно високата мрежа, поставена от баща ми, той вярва, че без проблеми един ден ще прехвърлям мрежата и на Уимбълдън. А че не искам да играя на Уимбълдън, изобщо няма никакво значение. Никой не се интересува какво искам аз. Понякога гледам Уимбълдън по телевизията с баща ми и тогава и двамата сме за Бьорн Борг², защото е най-добрият, не знае умора и най-много прилича на дракона, но аз не искам да съм като Борг. Възхи-

¹ Ротация, при която топката се върти около хоризонталната си ос по посока на летежа.

² Бьорн Борг (р. 1956) е шведски тенисист, спечелил на сингъл 11 титли от турнири на Големия шлем.

щавам се на таланта му, на енергията му, на стила и способността да се потапя изцяло в играта си, но ако един ден развия способности като неговите, бих предпочел да ги използвам другаде, а не на Уимбълдън. А в област, която сам бих избрал.

Удрий по-здраво, крещи баща ми. Удрий по-здраво. Сега отиграй бекхенд. Бекхенд.

Имам чувството, че ръката ми ще се откачи. Искам да попитам, Още много ли ще тренираме, татко? Но не питам. Правя, каквото ми е наредено. Влагам цялата сила, на която съм способен в удара, и после намирам още малко сила. При един от ударите и аз самият съм изненадан колко мощ влагам и колко съм точен. Ненавиждам тениса, но обичам да усещам как удрям топката с безупречно съвършенство. Друга утеха не познавам. Радвам се за миг на вътрешен мир и душевно равновесие, само когато правя нещо съвършено.

Драконът обаче отговаря на съвършеното изпълнение като бълва следващата топка по-бързо.

Замахни обратно и рязко, казва баща ми. Рязък обратен, това е. Изчеткай топката, изчеткай топката.

На вечеря понякога баща ми прави демонстрации. Пускаш ракетата си под топката, казва, и я изчеткваш, изчеткваш. Прави движение като художник, който деликатно нанася мацва с четката си платното. Май това е единственото движение, което съм виждал баща ми да прави с деликатност.

Работи върху волетата си, крещи, или поне полагай усилия. Баща ми е арменец, роден в Иран и говори развалено пет езика. Английският му е със силен акцент. Смесва „б“ и „в“, затова чувам: *Работи върху болетата си*. От всички инструкции, тази му е любимата. Крещи я непрекъснато, чак и в съня си започвам да я чувам. *Работи върху болетата си, работи върху болетата си*.

Толкова много болета съм отработил, че кортът вече не се вижда под мен. Няма и следа от зеления цимент, скрит под жълтите топки. Пристъпвам предпазливо, търтя се като старец. Най-накрая дори баща ми трябва да признае, че кортът е затрупан от топки. Това пречи на работата. Не мога ли да се движа, не можем да достигнем и дневната си норма от 2500 топки. Включва вентилатора, гигантската машина, която служи за изсушаване на корта след дъжд. Естествено там, където живеем – Лас Вегас, Невада, никога не вали, затова баща ми използва вентилатора, за да събира с него топки. Също както и с машината за топки за тенис, той е преработил обикновения вентилатор и го е превърнал в друго демонично създание. Един от най-ранните ми спомени е как на пет години баща ми ме взема от детската градина и отиваме до железарската работилница, където гледам как

той прави тази ненормална машина, която прилича на косачка за трева и която може да премества наведнъж стотици топки.

Докато наблюдавам как блъска вентилатора и как топките припряно се търкалят далече от него, усещам симпатия към тях. Щом драконът и вентилаторът са живи същества, може би такива са и топките. Може би те правят, каквото и сам бих направил, стига да смеех: да побягна от баща си. След като е издухал топките в един от ъглите, баща ми взима една лопата за сняг, загребва ги с нея и ги сипва в редица от метални кофи за боклук – кофите с помия, с която храни дракона.

Баща ми се обръща, вижда ме, че го наблюдавам. Какво си ме заяпал, по дяволите? Не спирай да тренираш! Продължавай!

Боли ме рамото. Не мога да ударя нито топка повече.

Удрям цели три.

И минута повече не издържам.

Издържам цели десет.

Хрумва ми нещо. Случайно и целенасочено. Запращам топката над оградата. Успявам да я уловя с дървения ръб на ракетата, затова изглежда като неволна грешка. Правя го, когато имам нужда от почивка, и през ума ми минава, че трябва да съм много добър, щом мога нарочно да ударя топката лошо.

Баща ми чува, че топката се удря о дърво и вдига поглед. Вижда как топката излита от корта. Ругае. Но е чул удара на топката о дървото, затова знае, че е станало случайно. А и нали все пак не съм я забил в мрежата. Излиза от двора с тромава походка и тръгва из пустинята. Имам четири и половина минути да успокоя дишането си и да позяпам как ястребите лениво се реят в кръг горе в небето.

Баща ми обича да стреля по ястребите с пушката си. Къщата ни е покрита с негови жертви, мъртви птици, които застилат покрива, толкова гъсто, колкото тенис топките застилат корта. Баща ми твърди, че не обича ястребите, защото ловуват мишки и други безпомощни пустинни създания. Мисълта, че някакво по-силно създание тормози някое по-слабо, му е непоносима. (Същото е, когато ходи за риба: каквато и риба да хване, той целува люспестата ѝ глава и я хвърля обратно във водата.) Естествено няма никакви задръжки да тормози мен и изобщо не му пречи да ме гледа как се гърча за глътка въздух, увесен на неговата кука. Не вижда противоречието. Не го е грижа за противоречията. Не си дава сметка, че аз съм най-беззащитното създание в неговата забравена от Бога пустиня. Питам се, ако беше си дал сметка, дали щеше да се отнася към мен по-различно?

Пристъпва тромаво обратно към корта, хвърля със замах топката в кофата за боклук и ме пипва, че съм се захласнал по ястребите. Зяпва.

Какво се *мотаеш*, мамка му? Край на мисленето! Край на шибаното мислене!

Мрежата е най-злият враг, а мисленето е най-страшният грях. Мисленето за баща ми е източникът на всички злини, защото е противоположно на действието. Когато баща ми ме хване на тенис корта умислен, потънал в сън с отворени очи, побеснява така, сякаш ме е пипнал да крада пари от портфейла му. Чудя се дали пък баща ми не ми крещи да спра с мисленето, защото знае, че по природа съм по-скоро съзерцателен. Или пък с всички тези кръсъци ме е превърнал в склонен към размисъл човек? Дали потъването ми в размисли не е било чисто и просто защитна реакция срещу тениса?

Хубаво би било да е така, мисля си.

КЪЩАТА НИ Е ЗАНЕМАРЕНА КОЛИБА, строена през 70-те години на миналия век. Мазилката ѝ е бяла, по тългите ѝ украсата се лющи. На прозорците има метални решетки. Покривът, под всичките онези мъртви ястреби, е от дървени шиндели, много от които са разхлабени или липсват. На вратата виси камбана, която звъни щом някой влиза или излиза и напомня началната камбана преди боксов мач.

Баща ми е боядисал високата циментова ограда около къщата в ярко зелено. Защо ли? Защото зеленото е цветът на тенис кортовете. Освен това на баща ми му харесва, че може да упъти някого към къщата така: Завиваш вляво, вървиш надолу и после се оглеждаш за яркозелена стена.

Не, че са ни идвали гости.

Пустинята и само пустинята заобикаля къщата ни. Пустинята за мен е олицетворение на смъртта. Тук-там по нея растат бодливи храсталаци, тръни, с навити на кълбо гърмящи змии. Вижда се, че пустинята около къщата ни съществува, за да имат къде останалите хора да изхвърлят боклуците си. Матраци, гуми, други хора. Вегас – казината, хотелите, булевард Стрип, са някъде в далечината; мержелеещ се мираж. Баща ми всеки ден пътува до миража. Работи като салонен управител в казино, но не иска да се преместим по-близо до работата му. Настанили сме се тук сред пустошта, в сърцето на дивотията, защото само из тези места баща ми може да си позволи къща с достатъчно голям двор за неговия идеален тенис корт.

Още един ранен спомен: пътувам в колата с баща си и агент по недвижими имоти. Ако не внушаваше такъв страх, историята щеше да е страшно забавна. Оглеждаме къща след къща, баща ми изскача от колата още преди тази на агента да е напълно спряла и се отправя към къщата. Агентът

върви плътно по петите му и не спира да каканиже за местните училища, за престъпността в района, за лихвите, а баща ми хич не го и слуша. Гледа право пред себе си, връхлита в къщата, профучава през дневната, през кухнята и излиза на двора, където измъква рулетката и премерва 10,97 на 23,77 метра, размерите на тенис корта. Всеки път крясва: Не става! Хайде! Да вървим! Баща ми решително се запътва обратно през кухнята, дневната и се спуска по пътеката пред входа, агентът по недвижими имоти се мъчи да върви в крачка с него.

Сестра ми Там истрашно си хареса една от разгледаните къщи. Умоляваше баща ми да я купи, защото имше формата на буквата „Г“, а пък това беше нейната буква. Малко остана баща ми да я купи, вероятно защото буквата „Г“ беше и буквата на тениса. Къщата хареса и на мен. Както и на майка ми. Задният двор обаче беше с няколко сантиметра по-къс от необходимото за тенис корт.

Не става! Хайде!

Най-накрая видяхме тази къща, дворот ѝ беше толкова грамаден, че на баща ми дори не се наложи да го премерва. Просто застана в средата му, бавно се завъртя, оглеждаше го, усмихваше се и гледаше направо в бъдещето.

Продадена, каза тихо той.

Още не бяхме внесли и последния кашон, когато баща ми започна да строи тенис корта на своите мечти. И досега ум не ми го побира как го е направил. Не е работил и ден като строител. Не разбираше нищо от бетон, асфалт, дренаж. Не четеше книги, не се допитваше до специалисти. Просто имаше план в главата си и здраво запретна ръкави да превърне представата в реалност. Превърна корта в действителност с помощта на чисто упорство и енергия, както постъпи и с много други неща. Мисля, че нещо подобно е направил и с мен.

Имал е нужда от помощ, разбира се. Изливането на бетона е тежка работа. Затова всяка сутрин ме караше до „Самбо“ – един ресторант на Стрип, където наемаше неколцина понатрупали годинки мъже от онези, които се навъртаха около паркинга. От тях най-много харесвах Руди. Носеше белези от улични мелета, в раменете беше като гардероб и вечно ме гледаше с полуусмивка, сякаш разбираше, че нито знам къде съм, нито кой съм. Руди и неговата група тръгнаха след мен и баща ми към нашата къща, където баща ми им казваше какво трябва да направят. След три часа двамата с баща ми отивахме с колата до Макдоналдс и купувахме огромни пакети със сандвичи и пържени картопки. Когато се връщахме, татко ме оставяше да ударя камбаната и да повикам мъжете на обяд. Обичах да давам на Руди изработения от него обяд. Обичах да го гледам как

яде лакомо като вълк. Обичах мисълта, че след здрава работа идва заслужената награда, с изключение, разбира се, когато под тежка работа разбираше удряне на тенис топки.

Дните с Руди и сандвичите Биг мак се стопиха в миналото. Изведнъж баща ми вече разполагаше със своя тенис корт, който се превърна в мой затвор. Хранил бях каторжниците, построили моята килия. Защо бях постъпил така? Нямах избор. Причината, поради която съм правил всичко.

Никой никога не ме е питал дори искам ли да играя тенис, какво остава за въпроса дали искам да го превърна в свой живот. В действителност майка ми си мислела, че моето призвание е да стана проповедник. Но също ми е разказвала и как много преди да се родя, баща ми решил, че ще бъда професионален тенисист. Когато съм бил на една година, разказваше тя, съм доказал, че баща ми има право. Гледал съм игра на пинг-понг и съм мърдал само очите си, никога главата. Баща ми извикал майка ми.

Погледни, рекъл. Виждаш ли как движи само очите си? Има вроден талант.

Майка ми разказва, че още когато съм бил в детското креватче, баща ми провесил механизъм с тенис топки над главата ми и ме насърчавал да ги удрям с привързаната за ръката ми хилка за пинг-понг. Когато съм бил на три години, той ми дал малка ракета и ми казал да удрям с нея каквото си искам. Голяма слабост ми били солниците. Харесвало ми да бия с тях сервис през прозорците. Целел съм се в кучето. Баща ми никога не се ядосвал. Ядосвал се за много неща, но никога, че нещо е изпердшено с ракета.

Когато бях на четири, той успяваше да уреди да поиграя тенис със звездите на корта, които преминаваха през града, като се започне с Джимми Конърс. Баща ми каза, че Конърс бил един от най-великите играчи за всички времена. Повече се впечатлих от факта, че Конърс имаше същата прическа паница като мен. Когато приключихме с тренировката, Конърс каза на баща ми, че от мен несъмнено ще излезе много добър тенисист.

Че това вече си го знаех, отвърна баща ми, недоволен. Много добър ли? Той ще бъде номер едно в света.

Изобщо не му трябваше Конърс да потвърждава думите му. Трябваше му някой, който да играе с мен.

Когато Конърс пристигаше в града, моят баща наплиташе кордажа на ракетите му. Баща ми е майстор в наплитането на ракети. (Че може ли да има равен моят старец в уменията да се създаде и поддържа опън и напрежение?) Упражнението винаги е едно и също. Сутрин Конърс дава на баща ми кутия с ракети и осем часа по-късно двамата с баща ми се срещаме с Конърс в ресторант на булевард Стрип. Баща ми ме праща в ресторанта,

прегърнал наплетените ракети. Питам управителя на заведението дали може да ме упъти към масата на господин Конърс. Управителят ме праща в другия ъгъл, където Конърс седи със своята свита. Настанил се е в средата, с гръб към стената. Подавам му внимателно ракетите, без да кажа нито дума. Разговорът на масата спира и всички свеждат поглед към мен. Конърс взима ракетите грубо и ги поставя на стола. За миг се чувствам важен, сякаш съм донесъл току-що наточените шпаги на един от Тримата мускетари. После Конърс разрошва косата ми, подхвърля ехидна забележка за мен и баща ми и всички на масата избухват в смях.

КОЛКОТО ПО-ДОБЪР СТАВАМ в тениса, толкова по-зле вървя в училище, а от това страдам. Обичам книгите, но се чувствам незначителен пред тях. Харесвам учителите си, но не разбирам много думите им. Изглежда не уча или не осмислям фактите, както останалите деца. Имам желязна памет, но и проблеми с концентрацията. Нещата трябва да ми се обясняват по два пъти, по три пъти. (Дали пък затова баща ми винаги крещи по два пъти едни и същи думи?) Освен това знам, че баща ми съжалява за всеки миг, който прекарвам в училище, понеже ми отнема от времето на корта. Като не ми харесва в училище и не се справям добре там, проявявам лоялност към татко.

Има дни, в които докато сме на път към училището с брат ми и сестрите ми, баща ми се усмихва и казва: Ще ви предложи нещо. Защо не ви закарам в Кембридж Ракет Клуб, вместо на училище? Цяла сутрин ще можете да играете тенис. Как ви се струва предложението?

Знаем какво иска да чуе от нас, затова викваме: ураааа!

Само не казвайте на майка си, казва баща ми.

Кембридж Ракет Клуб е продълговата, с нисък покрив кочина, на изток от булевард Стрип с десет тенис корта с твърда настилка и тежка смрад на прах, пот, масажни масла, както и воня на развалено и вкиснало с неизвестен източник и природа. За баща ми Кембридж Клуб е като продължение на двора ни. Застават един до друг двамата със собственика му, господин Фонг, и не ни изпускат от поглед, за да са сигурни, че тренираме, а не си пилеем времето в приказки и смях. Накрая баща ми изсвирва кратко както само той може. Винаги и навсякъде ще го позная по това изсвирване. Поставя пръстите си в устата и духва силно, изсвирването означава: гейм, сет и мач, спрете тренировката и се качвайте в колата, веднага.

Брат ми и сестрите ми спират винаги преди мен. Всички играят добре тенис: Рита, най-голямата, Фили, по-големият ми брат, и Тами. Ние сме като известното семейство от музиканти фон Трапс, но фон Трапс на те-

ниса. Аз, най-малкият, бебето, аз съм най-добрият. Баща ми го казва, брат ми и сестрите ми го казват, казва го и господин Фонг. Андре е избраникът. Затова татко ми отделя най-много внимание. Аз съм последната надежда на рода Агаси. Понякога това допълнително внимание от страна на татко ми харесва, понякога ми се иска да съм невидим, защото баща ми понякога става страшен. Държи се жестоко.

Баща ми например често пъхва палец и показалец в ноздрата си, набира сили срещу болката, от която ще му се насълзят очите и изтръгва гъст сноп от черни косми. Така калява волята си. По същата причина се бръсне без пяна или сапун. Той просто прокарва наличния бръснач нагоре и надолу по сухите страни на лицето си и по челюстта, порязва се, после оставя кръвта да се стича по лицето му, докато засъхне.

Когато е напрегнат или объркан, баща ми често гледа някъде пред себе си и мърмори: *Обичам те, Маргарет*. Един ден питам майка ми: На кого говори татко? Коя е Маргарет?

Майка ми разказва, че когато баща ми бил на моите години, отишъл да се пързалия на едно езеро и ледът се пропукал. Паднал във водата, започнал да потъва, спрял и да диша за известно време. От водата го извадила и спасила някаква жена на име Маргарет. Тогава я видял за пръв и последен път. Но се случва да я вижда в мислите си и говори с нея, благодари ѝ с най-нежен глас. Баща ми разказва, че образът на Маргарет го завладява. Не знае кога ще се случи, а след това му остава само неясен спомен.

Свиреп по природа, баща ми винаги е готов за битка. Той непрестанно се боксира с въображаем противник. В колата си държи дръжка от секира. Излиза от къщи с шепя сол и пипер в джоба си в случай, че попадне на улично сбиване и му се наложи да заслепи някого. И някои от най-ожесточените си битки води със самия себе си. Страда от постоянно схващане на врата и непрестанно отпуска вратните си прешлени с едно извиване и дърпане на главата. Когато тези движения не помагат, той се разтърсва като куче, върти глава от дясно наляво, докато от шията му не се чуе пукване като при пуканка. Когато и това не помогне, той прибъгва до тежката боксова круша, която е провесена въвн от къщи. Баща ми се качва на стол, отвързва боксовата круша от стойката и поставя брадата си на нея. После рита настрани стола, провесва се и се задържа се на стойката. За пръв път го видях да прави така, докато прекосявах стаите. Погледнах навън и видях баща си да рита стола, опрял брада на стойката, обувките му бяха на метър от земята. Сигурен бях, че иска да се самоубие. Втурнах се към него в истерия.

Като видя потресеното изражение на лицето ми, той се тросна: Какво ти става пък на тебе, мамка му?

Повече от битките му обаче са с други хора и обикновено започват без никакво предупреждение, в най-неочаквания момент. Случва се и докато спи. На сън той се боксира и често дърпа и удря заспалата ми майка. Или в колата. Малко неща доставят такава радост на баща ми както да кара зеления си дизелов автомобил, да слуша на магнетофона в него Лаура Браниган и да пее с нея. Но ако друг шофьор го изпревари, засече или недоволства, че е бил засечен от баща ми, направо се отваря ада.

Пътуваме един ден с баща ми към Кембридж и между него и друг шофьор избухва груба и шумна кавга. Той спира колата, излиза, нарежда на другия мъж да излезе от неговата. Татко държи в ръка дръжката от секира и затова онзи отказва. Баща ми стоварва дръжката от секира върху предните и задни фарове на колата на другия и навсякъде се разхвърчат парченца от стъкло.

Друг път баща ми протяга ръка пред мен и насочва към друг шофьор pistolета си. Държи pistolета на нивото на носа ми. Гледам право напред. Не смея да мръдна. Не знам какво е сбъркал другия шофьор, знам само че се е случил автомобилният вариант на това да забиеш топката в мрежата. Виждам как пръстът на баща ми започва да притиска спусъка. После чувам, че другият шофьор натиска газта и отпрашва, а после ставам свидетел на истинско чудо – баща ми се размива. Залива се в смях. Обещавам си, че този миг, в който баща ми държи pistolет под носа ми и се смее неудържимо, ще помня до края на живота си, та ако ще и сто години да живея.

Баща ми прибира pistolета в жабката на колата, потегля и се обръща към мен. Не казвай на майка си, нарежда ми той.

Не проумявам думите му. Какво може да направи майка ми, ако ѝ разкажем случилото се? Тя никога и за нищо не възразява. Дали пък баща ми не мисли, че за всяко нещо си има първи път?

В един от редките дъждовни дни във Вегас, двамата с баща ми отиваме с колата да приберем майка ми от работата ѝ. Седя на моето място, подскачам, пея. Баща ми се престроява вляво за завой. Отзад някакъв камион надува клаксона на баща ми. Явно баща ми е забравил да подаде мигач. Баща ми показва среден пръст на шофьора на камиона. Ръката му се стрелва така светкавично, че почти ме удря по лицето. Шофьорът на камиона крещи нещо. Баща ми реди една след друга ругатните. Шофьорът на камиона спира, отваря вратата. Баща ми спира, изскача от колата.

Свивам се на задната седалка и гледам през задното стъкло. Дъждът се е засилил. Баща ми се приближава до шофьора на камиона. Шофьорът тръгва да го удари с юмрук. Баща ми се привежда, отклонява удара с главата си, после му отвръща със светкавично бърза комбинация от удари и

завършва с ъперкът. Шофьорът на камиона се просва на паважа. Мъртвъ е, убеден съм. Ако не е мъртвъ, скоро ще умре, защото лежи наред шосето и някой ще го прегазии. Оставам на задната седалка, продължавам да наблюдавам шофьора, който лежи в безсъзнание на пътя през задното стъкло, а дъждът плющи върху лицето му. Обръщам се към баща ми, който си мърмори под носа и удря по волана. Точно преди да вземем майка ми, той поглежда към ръцете си, свива и отпуска юмруци, за да се увери, че няма счупени пръсти. После се извърща към задната седалка и ме поглежда право в очите, струва ми се, че вижда Маргарет, така изглежда. Някак мило настоява: Не казвай на майка си.

Подобни мигове, а и много други, ми минават през главата, когато обмислям да кажа на баща си, че не искам да играя тенис. Освен че обичам баща си и ми е необходимо одобрението му, аз не искам да си навличам гнева му. Не смея. Ядоса ли се баща ми, се случват страшни неща. Щом той казва, че ще играя тенис, щом той казва, че ще стана номер едно в света, тогава това е съдбата ми и всичко, което мога да направя е да кимна в знак на съгласие и да се подчиня. Бих посъветвал Джими Конърс и всички останали да направят същото.

ПЪТЯТ КЪМ НОМЕР ЕДНО в света минава по стената на язовира Хувър. Когато съм почти на осем години, баща ми заявява, че е време да минем от тренировките в задния двор с дракона и онези в Кембридж към истинските турнири, с истински малки момчета, от цяла Невада, Аризона и Калифорния. Всеки уикенд цялото семейство се натоварва в колата и потегля било на север към Рино или на юг през Хендерсън, над язовира Хувър, през пустинята към Финикс и Скотсдейл или Тусон. Последното място, на което искам да съм, като изключим тенис корта, е в колата с баща ми. Само че всичко вече е уредено. Моето проклятие е да прекарам детството си в тези две кутии.

Спечелил съм първите си седем турнира в категория до десет години. Баща ми не е показал каквото и да било отношение. Просто съм направил онова, което се счита за нормално. На връщане през язовира Хувър, не откъсвам очи от водата, заприщена от дебелия язовирна стена. Чета надписа в основата на пилоната на знамето: *В чест на вдъхновените от мечтата да превърнат в плодородни самотните земи...* Повтарям в ума си тези думи. Самотни земи. Та има ли нещо по-самотно от къщата ни сред пустинята? Мисля за яростта, заприщена в душата на баща ми, така като река Колорадо е заприщена в язовира Хувър. Въпрос на време е да стане неудържима и да скъса бента. Няма да има друго спасение освен да се втурна тичешком към високото.

Спасението към високото за мен това означава да печеля. Винаги да печеля.

Отиваме в Сан Диего. Морли Фийлд. Играя срещу момче, което се казва Джеф Таранго, което не е точно на моето ниво. Но печели първия сет с 6-4. Слисан съм. Уплашен. Баща ми ще ме убие. Снишавам се, печеля втория сет 6-0. В началото на трети сет Таранго си изкълчва глезена. Започвам да удрям къси топки, карам го да се разхожда по корта с болния си крак. Но той само се преструва. Глезенът му си е наред. Започва да подскача, забива всичките ми къси удари и печели всяка точка.

Баща ми крещи от трибуните: Стига с тия къси топки! Стига!

Но аз не мога да спра. Имам стратегия и се придържам към нея.

Стигаме до тайбрек. Играе се до пет от девет точки. Играем до резултат четири равни. И тогава ми пада в ръцете. Смърт изневиделица. Една точка решава целия мач. Никога не съм губил и не знам как би реагирал баща ми, ако това се случи. Играя така, сякаш от победата зависи животът ми, а такава е и истината. Изглежда Таранго има баща като моя, защото и той играе по същия начин.

Отдалечавам се и отигравам свистящ бекхенд по диагонала. Влагам сила колкото за удар от разиграване, но излиза с малко повече мощ и жар, отколкото съм възнамерявал да замахна. Това си е чист победен удар, на около метър вътре в полето, но далеч от обсега на Таранго. Крещя от възторг. Таранго стои в средата на корта, свел глава и изглежда плаче. Бавно се приближава към мрежата.

И спира. Ей така изведнъж, обръща се към мястото, където е паднала топката. Усмивва се.

Аут, заявява той.

Замръзвам.

Топката е аут! крещи Таранго.

Според правилата в младша възраст играчите са и странични съдии. Играчите казват дали топката е била в полето или в аут и няма възможност за възражения. Таранго е решил да излъже, вместо да изгуби и е наясно, че никой нищо не може да направи, за да опровергае лъжата му. Вдига ръце победоносно.

Сега аз започвам да плача.

По трибуните настава страшна суматоха, родителите се карат, крещят, почти стигат до бой. Не е честно, не е правилно, но такава е положението. Победител е Таранго. Отказвам да му стисна ръка. Изтичвам към парка Балбоа. Когато след половин час се връщам, кавгата е в разгара си, а баща ми е разярен. Не защото съм изчезнал, ами защото не съм направил каквото ми е казал по време на мача.

Защо не ме послуша? Защо продължи да биеш къси топки?

За пръв път не се страхувам от баща ми. Няма значение колко ми е ядосан, аз съм по-ядосан и от него. Бесен съм на Таранго, на Господ, на себе си. Знам, че Таранго ме е преметнал, но не трябваше да оставям нещата да стигнат до там, че той да може да ме измами. Не трябваше да позволявам мачът да се развие в тази посока. Понеже аз насочвах развоя на мача, сега завинаги ще имам записана и загуба. Нищо не може да го промени. Допускам грешки: мисълта ми се струва направо непоносима, но не мога да избягам от нея. Аз съм несъвършен. И аз имам недостатъци. Един милион топки изстреляни срещу дракона и каква полза от тях?

След като години наред съм слушал баща ми да ми изрежда назидателно моите слаби страни, една загуба прави така, че аз сам да подхвана неговата назидателна реч. Баща ми заживява в мен – неговото нетърпение, неговия перфекционизъм, неговата ярост. Неговият глас не прилича на моя, но се превръща в мой глас. Вече е напълно излишно баща ми да ме изтезава. От този ден нататък, аз мога и сам да го правя.